

805 Sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun ve Yabancı Dilde Kaleme Alınmış Milletlerarası Tahkim Anlaşmaları

Tahkim yargılaması, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri haklarla ilgili olarak aralarında çıkmış veya çıkabilecek bir anlaşmazlığın çözümünün bir veya birkaç kişiye bırakılması ve anlaşmazlığın ihtiyari olarak bırakıldığı kişi ya da kişilerce karara bağlandığı alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur (HMK m.412/1). Yargı, devletin temel fonksiyonlarından biridir ve kural olarak taraflar arasındaki uyuşmazlıkların çözüm yeri mahkemelerdir. Ancak özel hukuka ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde mahkemeler yerine tahkim yoluna başvurulması konusunda sözleşme yapılabilir veya taraflarca bağitlanan sözleşmelere bu yönde bir hüküm konulabilir (HMK m.412/2).¹

Çok uluslu ticari anlaşmaların müzakere süreçlerinde sözleşme dilini ekonomik olarak daha güçlü olanın tercihleri belirlemekte ve akdedilen sözleşmeler kuvvetle muhtemel İngilizce hazırlanmaktadır.² İngilizce akdedilen alternatif çözüm kuzları her ne kadar taraflarca karşılıklı iradeler doğrultusunda akdedilmişse de bu hükmü bertaraf edebilmek amacıyla getirilen ilk savunma yabancı dilde düzenlenmiş tahkim anlaşmasının geçersizliği olmaktadır. Bu şekilde Türkçe kaleme alınmayan tahkim kuzlarının, 805 Sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanunda düzenlenen denetime takılıp takılmayacağı tartışmalıdır.

805 Sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun 22/4/1926 tarihli 353 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bununla beraber milletlerarası tahkim anlaşmaları söz konusu olduğunda 1958 tarihli New York Sözleşmesi ve

---

¹ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu E. 2016/2 K. 2018/4 13.4.2018 Tarihli Kararı (www.kazanci.com erişim tarihi 22.05.2020)

² Emre Esen, İktisadi Müesseselerde Mecburî Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun’un Milletlerarası Tahkim Anlaşmaları Üzerindeki Etkisi, s.5, 2020, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, (<http://static.dergipark.org.tr/articledownload/79e2/769b/befb/5eb921f01322e.pdf>? erişim tarihi 22.05.2020)

1961 tarihli Avrupa Sözleşmesi ile 2001 yılında yürürlüğe koyulan Milletlerarası Tahkim Kanunu (“MTK”) da dikkate alınmalıdır. Öğretide de bu hususa vurgu yapılarak sonraki özel bir kanunun varlığı -MTK- nedeniyle milletlerarası tahkim anlaşmaları bakımından 805 sayılı Kanunun uygulanma imkanının olmadığı dile getirilmiştir.³ Ancak ne yazık ki, ulusal yargı makamları bu ayrımı gözetmeden milletlerarası tahkim anlaşmaları bakımından da 805 sayılı Kanunu doğrudan doğruya uygulamaktadır.

İlgili kanunda Türk şirketleri ve yabancı şirketler için ayrı ayrı şartlar öngörülmüştür.⁴

Bu kanunun 1. maddesi uyarınca Türk şirketleri ve müesseseler, Türkiye dahilindeki her muamele, sözleşme, muhabere, hesap ve defterlerini Türkçe zorundadır.⁵ Bu hükmün uygulama şartları şu şekilde sıralanabilir: (i) bir Türk şirketi mevcut olmalı, (ii) Türkiye dahilinde yapılmalı, (iii) muamele, sözleşme, muhabere, hesap ve defterler. Dikkat edilecek olursa ilk iki koşulu bünyesinde muhteva eden sözleşmeler yerel tahkim anlaşmaları olarak adlandırılır.⁶ Ancak yine de “*Türkiye dahilinde*” ifadesinin ne şekilde yorumlanması gerektiğine dair kanunda mevcut ibare olmadığından berrak bir sonuca varılamamakta olup bu konuda gerekli düzenlemenin bir an önce düzenlenmesi gerekmektedir. Bu haliyle öğretilerde tartışmalara yol açmakta, bir görüş bunun yabancılık unsuru barındırmadığını ve tüm unsurlarının Türkiye’de bulunan yerel nitelikli sözleşmeleri ifade ettiğini⁷ savunmaktayken, diğer bir görüş ise 805 sayılı Kanun’un 1. maddesindeki “*Türkiye dâhilinde*” bulunma kistasını sözleşmenin fiziki biçimde Türkiye’de kurulması haline indirgeyerek bir Türk şirketinin Türkiye dışında yapacağı

---

³ Esen, s.7 vd.

⁴ Esen, s.12.

⁵ İlgili kanuna yönelik olarak öğretide Türkçe tanzim edilmesi gerektiği öngörülen belge, defter ve kayıtların Türk Ticaret Kanunu m.65’te ve sayılı Vergi Usul Kanunu m.215’te ayrıksı bir biçimde düzenlenmiş olması nedeniyle kadük kaldığı şeklinde haklı bir eleştiriler getirilmiştir bkz. Esen s.5-6.

⁶ Esen, s.13.

⁷ Esen s.16, Esen s.13 aracılığıyla Şanlı, Esen and Ataman-Figanmeşe (n 5) 660.

bir sözleşmenin Türkçe yapılmasının zorunlu olmadığını⁸ savunmaktadır. Bu belirsizliğin asıl etkisi yabancı şirketlerle yapılan milletlerarası tahkim anlaşmalarının dili üzerinde olmuştur.⁹

Kanunun 2. maddesi ise yabancı şirketlere ilişkin olup Türkiye sınırları içerisinde yapmış oldukları iş ve işlemler ile tutmak zorunda oldukları belgelerin dilini düzenler. Türk hukuku uyarınca tüzel kişilik kazanmamış olan ve idare merkezi de Türkiye dışında bulunan tüzel kişiler “yabancı” sınıfına dahildir. Buna göre yabancı şirketler için Türkçe kullanılması zorunluluğu (a) Türk makamlarına sunulacak belge ve defterler, (b) Türk vatandaşları ile yapacakları işlemler, iletişim ve temas, (c) Türk şirketleri ile işlem, iletişim ve temasları halinde söz konusudur.

Burada “*Türkiye dahilinde*” olma sorusunun ardından cevaplanması gereken soru, *sözleşmelerin* 805 sayılı Kanun’un m.2 hükmünün kapsamında olup olmayacağıdır. Zira kanun koyucu bir önceki hükümde *sözleşmeler* denilerek açık bir gönderme yapılırken 2. maddede “*sözleşmeler*” şeklinde açık bir şekilde lafzla yer verilmemiş olması kafa karıştırıcıdır. Öğretide bir görüş kanun koyucunun bilinçli bir tercihi ve bunun sonucu olarak Türkçe zorunluluğunun mevcut olmadığı¹⁰ savunurken diğer bir görüş ise 1. maddede “*her nevi muamele*” denilip arkasından “*mukavele*” denmesinin örnekleme amacı taşıdığı, zaten sözleşmelerin niteliği gereği işlem niteliğini haiz olduğundan 2. maddede böyle özellikle belirtmeye gerek olmadığını vurgulayarak yabancı şirketlerin her türlü sözleşmelerinin de Türkçe zorunluluğuna tabii olduğu savunmaktadır.¹¹

Yargı kararları ise hukuk güvenliğini zedeleyecek biçimde yeknesaklığı sağlamaktan uzaktır.

---

⁸ Esen, s.13 aracılığıyla Alışkan (n 4) 353; Kırca (n 1) 1936-1937

⁹ Bu konunun uygulamada MTK’nın yabancılik unsuru ile beraber yorumlandığında yaratabileceği problemler ve ayrıntılı açıklamaları için bkz. Esen, s.14 vd.

¹⁰ Esen s.19, Esen, s.18 aracılığıyla İsmail Doğanay, Ticari Alım-Satım Akdi ve Nevileri (2nd edn, Adalet 2003) 5; Seza Reisoğlu, Banka Teminat Mektupları ve Kontrgarantiler (4th edn, Ankara 2003) 104; Kırca (n 1) 1934, 1938-1939; Şanlı, Esen and Ataman-Figanmeşe (n 5) 660; Ekşi (n 1) 124; Ziya Akıncı, Milletlerarası Tahkim (4th edn, Vedat 2016) 124

¹¹ Esen, s.19 aracılığıyla Bahtiyar (n 1) 1738-1739; Alışkan (n 4) 351-353, 369-370.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2014/1385 E., 2014/3815 K.¹² 28.02.2014 tarihli kararında davacıyla davalı arasında tıbbi ürünün Türkiye'ye ithali ve Türkiye pazarına dağıtımına ilişkin bir sözleşme akdedilmiş olup imzalanan lisans ve distribütörlük sözleşmesi uyarınca davalı davacıya ait ürünün Türkiye'ye pazarına girişi ve Türkiye'de reçete ile satılması yetkisini yabancı tıbbî müstahzarlar ruhsatnamesi ile almıştır. Ardından taraflar arasındaki sözleşmeden kaynaklı uyuşmazlıkta davacı Türk mahkemesinde dava açmış olup davalı sözleşmede alternatif çözüm yoluna olarak öngörülen tahkime istinaden tahkim ilk itirazı ile cevap vermiştir. Yargıtay, uyuşmazlığa konu sözleşmenin dilinin İngilizce olması sebebiyle 805 sayılı Kanun uyarınca tahkim şartının geçerli olmadığı sonucuna varmıştır.

İlgili milletlerarası tahkim klozlarının MTK kapsamına girip girdiğine dahil bir değerlendirme yapılmamıştır. Ayrıca "Türkiye dahilinde" olma unsuru, yabancı şirketler bakımından esas alınması gereken 2. maddede "sözleşme" kelimesinin var olmayışı unsurları değerlendirilmeye dahi alınmamıştır.

Öte yandan İstanbul BAM, 12. HD., E. 2020/19 K. 2020/184 13.2.2020 tarihli güncel bir kararında konuyla ilgili yerinde eksik de olsa tespitlere yer vererek hukuk güvenliğinin sağlanması yönünde büyük bir adım atmıştır. Satış sözleşmesinden kaynaklı bir uyuşmazlıkta davacı kendisine teslim edilen teçhizatın ayıplı çıktığı iddiası ile İstanbul Ticaret Mahkemesi'ne başvurarak, sözleşmenin feshine ve ödenen makine bedeli ile diğer zararlarının karşılanması talepli bir dava ikame etmiştir. Buna karşılık davalı ise tahkim itirazını ileri sürmüştür. İlgili kararda davacı yan 805 sayılı kanunun 1. maddesi nedeniyle yabancı dilde yapılan tahkim sözleşmesinin hükümsüzlüğünü ileri sürerek istinaf etmiştir. Ancak istinaf mahkemesi bu zorunluluğun yabancı şirket ve müesseseler için, Türk müesseseleri ile Türkiye uyruğunda olan kişiler ile muhabere, muamele ve temaslarına ve devlet kurumlarına ibraz zorunluluğunda

---

¹² 11. Hukuk Dairesi 2014/1385 E. , 2014/3815 K. erişim
<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>

buldukları evrak ve defterlerine hasredildiğini belirterek sözleşmelerin burada sayılmadığı belirtilmiş ardından tahkim şartını içeren sözleşmenin bir tarafının yabancı şirket olması nedeniyle 805 sayılı yasanın 1. maddesinin uygulama olanağının bulunmadığına hükmederek istinaf talebini reddetmiştir.¹³

Ancak ilgili kararda milletlerarası tahkim anlaşmaları bakımından MTK dikkate alınmadan yabancı şirketler bakımından evleviyetle uygulanacak hüküm 805 sayılı Kanunun 2. maddesi olarak belirlenmiştir.

Yargı kararlarında 805 sayılı Kanun'a aykırılığın müeyyidesi olarak genellikle tahkim anlaşmasının geçersizliğinden bahsedilmekle birlikte, bu maddeye aykırılığın yaptırımının ne olacağına dair asıl dikkate alınması gereken 4. Madde olmalıdır. Buna göre; Türkçe düzenlenmesi gerektiği halde yabancı dilde düzenlenmiş bulunan evrak ve belgeler, Türkçe düzenleme zorunluluğuna tâbi şirket müesseseler lehine dikkate alınmayacaktır. Görüleceği üzere açık bir geçersizlik yaptırımı söz konusu olmamasına rağmen yargı makamları geçersizlik sonucuna hükmetmektedir.

Öğretide, konuyla ilgili olarak bir görüş aslında hükmün butlanı amaçladığını¹⁴ savunurken diğer bir görüş ise geçerlilik değil ispat ile ilgili olduğunu ve yabancı dilde yazılan belgeler ilgili şirket veya müessese lehine delil olarak dikkate alınamayacak olsa da karşı taraf bu belgelere dayanabilmesi gerektiğini¹⁵ savunmaktadır. Ayrıca yaptırım olarak ilgili taraf lehine nazarı itibare alınmaması gerektiğini savunan yazarlarca sözleşmenin ve/veya tahkim anlaşmasının yabancı dilde olmasını sağlayan akit tarafının, daha sonra sözleşmenin ve tahkim

---

¹³ İstanbul BAM, 12. HD., E. 2020/19 K. 2020/184 13.2.2020 tarihli kararı (www.lexpera.com)

¹⁴ Esen s.23 aracılığıyla "Oğuzman and Öz (n 5) 143."

¹⁵ Esen s.23, Esen s.23 aracılığıyla "Bu görüş ve 805 sayılı Kanun madde 4 hükmünde öngörülen müeyyide hakkındaki diğer görüşler için bkz Bahtiyar (n 1) 1743 vd".

şartının Türkçe olmadığı savunması getirmesinin iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayacağı ifade edilmiştir.¹⁶

Özetle, milletlerarası anlaşmalara koyulan yabancı dilde tahkim şartlarının geçerliliği halihazırda belirsizliğini korumakla beraber Yargıtay'ın genel eğilimi bu hükümlerin geçersiz saymak yönündedir. BAM ise bu konuda daha yerinde bir tavır ortaya koymaktadır. BAM kararı umut verici de olsa yine de milletlerarası tahkim sözleşmelerinin dili söz konusu olduğunda daima 805 sayılı kanunun göz önüne bulundurulması gerekir.

---

¹⁶ Esen s.23, Esen s.23 aracılığıyla Karayalçın (n 19) 214; Bahtiyar (n 1) 1747.